

ДЕКОРАЦІЇ, В ЯКИХ ЖИВЕ САГАЙДАКОВСЬКИЙ

МАРІЯ РАЄВСЬКА

Працювати з простором Мистецького Арсеналу складно зважаючи на унікальні по грандіозності зали, а отже їхню властивість зменшувати та модифікувати виставкові об'єкти. Важливо не втратити значущості серед цього просторового розмаху, не загубитися. Зробити простір фоном, а не перешкодою для пізнання й осмислення.

З 18 вересня в Мистецькому Арсеналі триває виставка «Андрій Сагайдаковський. Декорації. Ласкаво просимо!», яка розповідає історію творчості художника та розкриває його життєву філософію. Куратори позиціонують виставку як експериментальний художній проект в режимі «тут і зараз», об'єднаний спільним наративом, певною «ниткою Аріадни», за яку можна вхопитись для розуміння сенсу залишених автором послань. Проте, візитер має змогу сам відрізнити удаване від справжнього та вибрати кут сприйняття експозиції на межі між ілюзією і реальністю. Режим «work in progress» означає мінливість виставки і можливість повністю зрозуміти її значення лише після взаємодії з глядачем.

За словами кураторської групи, ідея виставки втілюється у формі тотальної інсталяції. Ця форма є складною для відтворення, адже для такої інсталяції важливою є синергія об'єктів, відчуття цілісності простору. Термін «тотальна інсталяція» був вперше використаний у 1986 році Іллею Кабаковим на позначення роботи «Людина, яка полетіла у космос із власної кімнати», де він побудував комплексний світ з невинуватих речей, які створювали відчуття присутності в незвичайній ситуації. Сам Сагайдаковський вже використовував форму тотальної інсталяції у 1993 році у Варшаві на виставці «Степи Європи». Тоді він залив кімнату водою з цукром, пофарбував стіни виноградним соком і серед звуків грамофону прибив до стіни перекинутий стілець. Проте, простір Арсеналу — це зовсім не одна маленька кімната, з якої можна непомітно полетіти в космос. Виглядає, що Арсенал зі своїми високими стелями і відстанями може додавати інсталяціям відчуття певної холодності і відчуженості. Але простір

виставки «Ласкаво просимо...» виглядає неочікувано затишно і камерно. Він виглядає як місце, де зібрано все, що любить мистець, що є його «декораціями» в житті, не тільки в мистецтві. Тут є його картини — так, але не тільки — це ще й спорт, музика, місця для творчості та гри. Забравши будь-який з елементів: партисипативний об'єкт, реді-мейд, картину, цілісне враження від виставки не буде можливим.

Якщо запахи на виставці важко відчуті в епоху світової пандемії через масковий режим, тому сказати чи були вони задіяні в інсталяції не є можливим, то звуки на виставці Андрія Сагайдаковського огортають нас досить гучно. Навіть дивно для музейного простору чути голосну електрогітару Джимі Гендрікса в останньому залі чи удар м'яча, хоч і спущеного, в імпровізовані ворота. Ці звуки і є тим елементом, який витягує нас зі звичного сприйняття Арсеалу як музею чи галереї, в якій не можна ні з чим взаємодіяти і нічого чіпати. Звук змушує нас відмовитись від нарративу, що виставка – це тільки про «дивитись», що музика — це тільки про «слухати».

Невід'ємними елементами тотальної інсталяції, які теж склеюють до купи враження про роботи, є партисипативні об'єкти. Кнопка, яка вмикає психоделічний спалах світла, гітара самого Гендікса, на якій може пограти кожен, хто не боїться зізнатись, що втомився ходити залами та рефлексувати. Спортивні забави на кшталт пограти з м'ячем чи вилити злість в удари по спортивній груші теж доступні візитеру виставки. Алгоритм: споглядання — рефлексія — дія виправдовує себе в цьому просторі і змушує почуватись більш невимушено і розслаблено. Зрештою, життя — це гра, в чому Сагайдаковський напевне правий.

«Цей простір не перемогти, з ним треба угоду скласти» - коментує Сагайдаковський його досвід співпраці з Мистецьким Арсеналом. Проте, художник не виглядає як той, хто легко йде на компроміс чи жертвує своїми ідеями, він радше є прихильником «гри», яка часто залишає нас на роздоріжжі з запитаннями: «Що ж він мав на увазі?». Сагайдаковський відповідає: «Дослівно не беріть нічого».

Повернемось до входу у виставковий простір. Першим, що може привернути увагу глядача є слово «КУЛЬТУРА», написане рукою Сагайдаковського на жовтому, майже кислотному фоні, який поряд з сірим складають кольорову гаму виставки. Поряд

з «КУЛЬТУРОЮ» стоїть гімнастичний кінь, який відкидає тінь на «КУЛЬТУРУ». Художник цим написом ніби запрошує нас до свого світу, його декорацій і пропонує їх зрозуміти. Але для цього треба перестрибнути через гімнастичного коня. Що ж, його тінь здається більшою, ніж сам кінь, а тому відповіді маємо шукати в простих істинах, на кшталт «Завтра будемо щасливі», «Дивись не заблукай», «Слухай уважно», «А де ви?», «Це те що воно є». Такі написи можна знайти майже на кожній картині Сагайдаковського. Частково до ремарок на самих роботах, за словами митця, його надихнули ікони в сільській церкві, де діяння Христа пояснювалось двоїсто: коротким текстом та зображенням.

В першому залі нас також зустрічає портрет дитини, хоча скоріше дитини незрозумілого віку з обличчям дорослого. Важливо, що такий самий портрет віддзеркалює і в останньому залі. Ніби початок є кінцем, а кінець є початком. Ти долаєш перешкоди, проживаєш події, але в кінці розумієш, що який би шлях ти не обрав, приходиш до одного і того самого. Тема осмислення дитинства є однією з головних в доробку Сагайдаковського. Діти зображені з різних боків та з різними емоціями. Часто вони налякані і на їхніх вустах закарбовується «зойк» Френсіса Бекона, як-от в «Кімнаті сміху» (2015) чи «Білих китайських кедах» (2009). У згаданих роботах незрозуміло плачуть ці діти чи сміються насправді. І зрештою незрозуміло, які дорослі надалі з них виростають. Пов'язаною з дітьми є гра, спортивні забави. Сагайдаковський сам вигадує назви ігор, і ще більше переконує нас, що все зрештою стається випадково. Але водночас, гра не означає несерйозність, скоріше мінливість та ілюзорність життя. В ігор Сагайдаковського є правила, яких варто дотримуватись, проте результат — це те, що залежить не тільки від наших зусиль.

Здається, що одне правило, якого точно дотримується Сагайдаковський — це вибір килимів як матеріалу для своїх робіт. Такий незвичайний інструмент більше пояснюється практично: скрутою та неможливістю придбати полотна в 90-ті роки. З роками художник звик до килимів і почав особливо цінувати їхню природну фактуру та не відмовився від цього матеріалу. Килими не мають рівних країв, що дозволяє їм своєю трешовістю краще інтегруватись у простір і стати його частиною, адже картини, окрім однієї — «Фламандський натюрморт», не поміщені в рами. Часто ці килими поїдені невідомими комахами, зшиті з клаптиків, десь видніються потьоки фарби. Цією неідеальністю, цим арте повера вони і приваблюють, що підтверджує формулу: ми

більше віримо у щирість помилок і порваних країв, ніж в ідеально рівні лінії і зіграні сюжети.

Цікавим є також зал, де на всіх стінах висять різні за розміром дзеркала, змащені маргарином. За задумом художника та кураторської групи, вони відсилають нас до дзеркал в спортивних залах, де тренуються гімнасти. Дивлячись в ці зеркала, не видно справжнього відображення, ми споглядаємо тільки спотворене сприйняття реальності. На мою думку, це продовження ідеї ілюзорності та гри, де нічого невідомо напевне.

Виставка «Андрій Сагайдаковський. Декорації. Ласкаво просимо!» є логічним продовженням персональних виставок важливих імен 90-х років і нового українського живопису: Кирила Проценка, Олександра Гнилицького, Олега Голосія. Проте, якщо попередні виставки були радше ретроспективами, поглядом направленим на осмислення творчості в минулому, то ця виставка — живе втілення митця і сама є окремою його роботою. Кураторами виставки стали Олексій Соловйов, Соломія Савчук та Павло Гудімов. Сам же Сагайдаковський закінчив монтаж і поїхав назад до своєї майстерні та свого звичного життя. Цього року в Арсеналі через пандемію не було помпезного відкриття виставки. Але вона, як і художник, цього і не потребує.

Зрештою, після виставки з нами залишається тільки враження. Здається, що Сагайдаковському все ж вдалось перетворити Мистецький Арсенал на декорації свого життя. Він хоче, щоб ми їх побачили, ми ж хочемо пізнати Сагайдаковського та його світ з трешовими матеріалами, звуками, дивними дітьми, якими більшість з нас були. А головне з думкою, що все наше життя — це гра.

Матеріал написаний в рамках програми Мистецького арсеналу «Факультатив» за підтримки Українського культурного фонду.